

nationem ab actibus diversis, ita etiam interior.

SECTIO III.

Utrum divisio actus voluntatis in bonum et malum sit essentialis, vel accidentalis.

1. *Prima opinio.* — Prima opinio dicit esse subjecti in accidentia, tenet Cajetanus, 1, 2, quæst. 19, art. 1, tribuit D. Thomæ, 1 part., quæst. 48, art. 1, ad 2. Quia dicit bonum et malum non esse differentias in genere naturæ, sed in genere moris. Confirmatur, quia D. Thomas, citato loco, 1, 2, dicit ita se habere bonum et malum ad actum voluntatis, sicut verum, et falsum ad actum intellectus: sed hæc est divisio subjecti in accidentia: ergo et illa. Favet Bonaventura, in 2, d. 41, art. 1, quæst. 2, Durandus, d. 40, quæst. 3, Major, quæst. 1. Fundamenta sumenda sunt ex discursu omnium, quæ tractata sunt jam sect. præcedenti, scilicet, quia bonitas et malitia potest adesse et abesse eidem actui voluntatis, vel quia consistit in relatione, quæ mutatur mutato extremo. Additur confirmatio, quia actus voluntatis immediate dividitur in odium, vel amorem, aut in voluntatem simplicem, intentionem, fruitionem, etc., quæ sunt divisiones immediatæ, et substantiales, et quodlibet ex illis membris potest dividi per bonum et malum; ergo signum est illas non esse differentias substantiales, sed accidentales.

2. *Secunda opinio.* — Secunda opinio est hanc esse divisionem per se et essentialem. Ita Conradus, 1, 2, quæst. 19, art. 1, et ita exponit ibi, D. Thomas, et 3, contra Gentes, c. 9, et in 2, 2, quæst. 4, art. 1, ubi in hoc ponit differentiam inter actus elicitos et imperatos, quæ nulla esset, si respectu utrorumque divisio esset accidentalis. Sentit ergo respectu actus imperati hanc divisionem esse accidentalem; respectu vero elicitos esse essentialem, et rationem differentie assignat, quia actus interior est per se in genere moris, exterior vero tantum per accidens: unde intelligitur quod ex D. Thoma supra citavimus, nam differentia in genere moris, absolute loquendo, non facit differentiam in genere naturæ, nisi in his, quæ per se, et intrinsece sunt in genere moris, ut sunt actus elicitos a voluntate; unde idem sentit D. Thomas 1, 2, quæst. 18, art. 5, et bene Richardus, in 2, dist. 40, art. 2, quæst. 1, et Ægidius, quæst. 2.

3. *Prima assertio.* — Hæc quæstio eodem modo, et eadem distinctione, atque iisdem

principiis definienda est, ac præcedens. Itaque loqui possumus de actu voluntatis interno pure, ut interno et elicitos; vel, ut imperatus, vel imperabilis est per alium actum. Primo dicendum actum pure interiorem per se, et essentialiter dividi in bonum et malum, quamvis fortasse illæ voces non significant formaliter, sed tantum describant differentias essentielles, nec dico in hoc sensu divisionem esse adæquatam, seu sufficientem, aliquenim actus voluntatis esse possunt, qui hoc modo non sint boni, nec mali, de quo disputatione sequenti. Sed solum assero illa membra esse per se, et essentialiter diversa, quæ sine dubio est mens D. Thomæ, et patet ex dictis, quia ostensum est bonitatem sumi ex objecto formali, et consequenter pertinere ad substantiam et essentiam actus; unde fit, quod licet malitia, ut sic, formaliter sumpta non dicat differentiam, indicat tamen illam in interiori actu, sicut irrationale, quamvis formaliter non sit differentia bruti, indicat illam; quod ita declaratur, nam talis malitia actus necessario indicat actum non tendere in objectum sub ratione honesti, sed sub alia inferiori, cum qua potest esse conjuncta malitia; ergo indicat essentialem differentiam diversam. Et hoc est quod D. Thomas, citatis locis, et in 2, dist. 24, art. secundo, ad 5, et quæst. 1, de Virtutibus, articulo primo, ad 3, dixit, malitiam ratione adjuncti, seu fundamenti esse differentiam. Confirmatur primo; nam hoc modo divisio habitus in virtutem et vitium est per se, et essentialis, nam si sumatur respectu ejusdem naturæ, indicat essentialem differentiam formarum, ut quia frigus est malum igni, calor autem bonus, rectè colligimus illas formas naturæ suæ esse diversas.

4. *Ad argumentum in num. 2.* — Neque contra hanc assertionem quidquam urget confirmatio adducta pro priori sententia, potest enim retorqueri (sitque altera confirmatio). Nam actus voluntatis potest dividi per bonum et malum, et quodlibet ex his membris potest dividi per amorem et odium, intentionem, electionem, etc. Unde ex hoc argumento non magis potest colligi hanc divisionem esse accidentalem, quam reliquas, præsertim cum hæc fiat ex primis differentiis eorum, in ratione boni honesti vel non honesti. Dico ergo non esse inconveniens idem genus dividi per varias differentias per se, et essentialiter diversas, sicut habitus potest per se, et immediate dividi in virtutem et vitium, seu non virtutem, et in materiam, vel spiritualem, vel aliquid simi-

le; nam sæpe differentie sunt inadæquatæ, et sumi possunt ex variis convenientiis rerum: quod autem in post prædicamentis dicitur: generum non subalternatim positorum non posse esse easdem differentias, vel intelligendum est de adæquatis differentiis, vel limitandum est ex eodem Aristotele in topicis, nisi illa duo genera sub uno tertio constituentur, sed de hoc alias.

5. *Secunda assertio.* — *Quomodo idem actus possit, aut non possit de vero transire in falsum.* — Secundo dicendum, si actus voluntatis consideretur, ut imperatus, vel imperabilis per alium actum, et quatenus sub ea ratione potest esse bonus, vel malus, sic est accidentalis divisio: hoc constat ex doctrina D. Thomæ citata, adjunctis his, quæ dicta sunt in duabus sectionibus præcedentibus: nam imprimis quoad hoc eadem est ratio de actu voluntatis, et de quolibet alio exteriori: sed respectu actus exterioris talis divisio est accidentalis, loquendo de bonitate et malitia formali, ut loquimur: ergo. Item, quia sub hac ratione actus voluntatis non est bonus, nec malus per intrinsecam habitudinem ad objectum, vel ad circumstantias, ut transeunt in rationem objecti, sed per denominationem ab actu imperante, et in malis per carentiam talis relationis, si debita sit; sed hæc sunt extrinseca actui, et possunt abesse et adesse, et ita in sensu hoc recte procedunt rationes primæ sententiæ, et in eodem sensu accommodandum est illud exemplum, ibi adductum de veritate et falsitate; interdum enim actus intellectus est verus ex vi formalis rationis assentiendi, et tunc fieri non potest, ut idem actus secundum speciem sit verus et falsus successive, et in eo veritas dici potest essentialis differentia, non ratione actualis relationis, sed ratione fundamenti, ex quo habet talis actus infallibiliter veritatem adjunctam, et hoc sensu comparatur veritas intellectus ad bonitatem voluntatis sumptam ex objecto: aliquando autem actus intellectus est verus, non ex vi objecti formalis, sed ratione materialis, quod ita esse contingit sicut judicatur, quamvis ex vi formalis objecti possit aliter se habere, ut patet in fide humana, et hoc modo divisio actus in verum et falsum, potest dici objecti, nam idem actus qui est verus posset esse falsus, et quoad hoc æquiparari possunt veritas et falsitas, cum bonitate et malitia, quæ ab extrinseco provenit, et non ex intrinseca habitudine ad objectum.

6. *Quæstiuncula deciditur.* — Sed quæres in communi loquendo, et abstrahendo ab utroque

modo bonitatis et malitiæ, qualis sit hæc divisio actus moralis in bonum et malum. Respondetur in rigore rem esse æquivocam, et analogam, atque adeo divisionem illam in rigore esse multiplicem, et ideo nihil posse sine distinctione responderi, nisi sub illa divisione duas contineri, alteram essentialem, et alteram accidentalem, sicut in reliquis denominationibus esse sanum, vel quid simile per intrinsecam formam, et per extrinsecam denominationem est valde analogum: ita actum interiorem esse bonum per se, aut ex vi objecti, aut per solam extrinsecam relationem, analogum est: divisio ergo, quæ utrumque modum complectitur non potest non esse analogica: est ergo sub distinctione respondendum, ut dixi.

DISPUTATIO IX.

DE INDIFFERENTIA ACTUUM VOLUNTATIS, ET SUFFICIENTIA DIVISIONIS IN BONUM ET MALUM.

Explicata qualitate præcedentis divisionis, solum superest declaranda sufficientia ejus, quæ solum pendet ex cognitione actuum indifferentium. Est autem advertendum hanc indifferentiam duplicem esse posse: unam in ratione meriti et demeriti, ut si sit actus qui nec meritorius, nec demeritorius sit, quæ ab aliquibus hic tractatur, sed non est hujus loci: alia est in ratione bonitatis et malitiæ, et de hac proprie est sermo, quæ tractatur a D. Thoma, de specie, et individuo, non autem de genere; vel quia constat actum moralem in communi, seu in genere posse abstrahi a bono et malo, vel quia per speciem intelligit totam essentiam actus præcise sumptam, per individuum autem intelligit actum prout est in re, et includit non tantum essentialia, sed etiam accidentales circumstantias, quæ illum moraliter afficiunt.

SECTIO I.

Utrum detur actus voluntatis indifferens secundum suam essentiam, vel speciem.

1. *Prima sententia.* — *Quo sensu habeat probabilitatis membrum.* — *Quo sensu improbabilis.* — *Secunda sententia.* — Prima sententia affirmat omnes actus esse indifferentes secundum suam essentiam, quia omnes possunt bene, vel male fieri pro diversitate intentionum, vel circumstantiarum: hanc partem referunt Ma-

gister, in 2, d. 40, et D. Thomas, quaest. 2, de Malo, art. quarto, et in actibus exterioribus posset habere aliquam probabilitatis speciem, qui cum sint boni vel mali per denominationem extrinsecam ab actibus internis, ut diximus supra, nullus fere est, qui vel non possit mala voluntate fieri, vel etiam bona saltem ignorantia interveniente. In actibus autem internis non potest hoc probabiliter dici, quia ostensum est plures esse actus voluntatis intrinsece bonos ex objecto, et idem est de malis, praesertim loquendo moraliter, et non fingendo casus inusitados, imo etiam in actibus externis, si considerentur secundum bonitatem et malitiam objectivam, id non potest esse verum, quia plures sunt actus natura sua mali, et prohibiti objective, et alii etiam sunt boni et honesti, quia haec bonitas et malitia non sumitur ab extrinseca denominatione ab actu interiori, sed ex convenientia: vel inconvenientia intrinseca ad rationalem naturam, ut dictum est: unde sicut in formis et motibus naturalibus, quaedam sunt naturales, aliae violentae natura sua respectu alterius naturae: ita etiam in actibus humanis reperiri potest. Unde fit multo minus posse esse probabilem aliam sententiam a Magistro relatam, quae dicebat aliquos quidem actus esse bonos, nullos autem malos: sed omnes qui boni non sunt esse indifferentes: quod posset aliquo modo verificari, si esset sermo de solis entitatibus positivis, quae ut sic, praecise sumptae malae non sunt, ut supra dictum est: tamen, absolute loquendo, et ut philosophi morales loquuntur, illud non est verum, quia aliqui sunt actus, quibus intrinsece est adjuncta turpitudine, ut supra dictum est, quod primo, et per se verum est de actibus externis quoad malitiam objectivam: consequenter etiam de internis per se loquendo, quia sumunt rationes suas ex objectis suis.

2. *Tertia sententia.*—His ergo omissis, quae ex dictis satis constant, est alia opinio quae communiter Scoto tribuitur, in 2, d. 7 et 41. Qui negat dari actum indifferentem secundum speciem: cum tamen illum admittat in individuo, ut postea videbimus, putat enim actum voluntatis adaequate dividi in bonum et malum ex objecto, neque in hoc posse reperiri medium: sed actus sumit speciem ex objecto: ergo eadem ratione non poterit reperiri medium inter bonum et malum in specie. Major probatur, quia omne objectum voluntatis, aut est dissonum rationi, et sic constituit actum malum in specie, aut est rationi consentaneum,

et sic constituit actum bonum, neque inter illa duo potest medium reperiri, quia hoc ipso quod res non discordat a recta ratione, est conformis illi; verumtamen Scotus procedit ex diversis principiis, et aliter uti videtur nominibus, quam D. Thomas et alii; putat enim solum objectum non sufficere ad bonitatem actus, nisi adjungantur finis et aliae circumstantiae: dicit tamen ex objecto desumi quamdam bonitatem, quam vocat objectivam, quae licet non sufficiat ad bonitatem moralem actus, est tamen necessaria; et de hac bonitate loquens, consequenter dicit omnem actum non malum ex objecto habere bonitatem objectivam, quia omnis actus, qui ex objecto non est malus, talis est, ut adjuncto fine et aliis circumstantiis possit esse simpliciter moraliter bonus: ergo habet ex objecto bonitatem, quae ex hoc capite sufficit ad bonitatem moralem: tamen haec doctrina supra est impugnata.

3. *Prima assertio affirmativa.*—*Probat*ur assertio prima.—Dicendum est primo, praeter actus bonos et malos voluntatis dari actus secundum suam speciem et essentiam indifferentes. Haec est mens D. Thomae 1, 2, quaestione 18, art. 8, et est communis sententia, in 2, d. 40, Gabrielis, in 3, d. 23, sumitur ex Augustino, lib. de Sermonibus Domini in monte, c. 28, et ex Hieronymo, epistola ad August., q. 29, inter epistolas Augustini 41. Ratio est facilis, si vocem significatio supponatur; dictum est enim supra illum actum voluntatis esse ex objecto bonum, qui praecise ex vi objecti, secluso omni fine extrinseco, habet bonitatem simpliciter et rectitudinem, praesertim si nulla malitia ei extrinsecus adjungatur: et e contrario illum esse malum, qui ex vi objecti habet turpitudinem; ille ergo dicitur indifferens, qui praecisa habitudine ad objectum, neque turpitudinem habet, neque honestatem. Hujusmodi autem esse plures actus voluntatis, constat primo inductione, quia velle loqui, aut ire in agrum, aut quid simile, est hoc modo indifferens, cujus signum est, quia si in nullum finem bonum referatur, actus non erit bonus, ut patebit, sectione 3; ergo ex objecto praecise non habet bonitatem, si autem referatur in bonum finem, erit simpliciter bonus: ergo neque malitiam habet ex objecto, nam si haberet, esset inseparabilis, per se loquendo, et consequenter non maneret actus bonus simpliciter. Secundo est ratio a priori, quia ut actus sit bonus ex objecto, oportet ut tendat in illud propter honestatem: sed potest esse ac-

tus voluntatis, qui non tendat in objectum propter honestatem, sed propter aliam inferiorem rationem boni, tum quia nulla malitia necessario conjuncta sit; ergo talis actus erit indifferens ex sua specie et objecto.

4. *Objectio contra assertionem.*—Sed est communis objectio, quia omnis species salvatur in individuo, sed non est aliqua indifferens in individuo, ut dicitur; ergo. Respondent aliqui hanc speciem indifferentiae non esse positivam, sed negativam, id est, per solam privationem bonitatis et malitiae; et ideo non oportere, ut in re ipsa in individuo reperiat, sed satis esse secundum praecisionem intellectus, seu secundum exigentiam actus: sed hoc non recte dicitur, nam licet fortasse nomen indifferentiae sumptum sit ex negatione utriusque extremi, tamen necesse est, ut actus sic indifferens, habeat ex objecto suo aliquam speciem positivam, quia tendit in objectum sub aliqua boni ratione: concedo ergo hanc speciem posse reperiri in aliquo individuo, id est, in re ipsa dari actum voluntatis, qui ex objecto non habet bonitatem, neque malitiam, tamen quia haec denominatio *boni et mali*, non solum ex objecto, et specie intrinseca sumitur, sed etiam sumi potest ex fine, ideo cum hac indifferentia ex objecto stare potest, ut in re nullus sit actus, qui ex aliquo capite non denominetur bonus, vel malus, de quo postea.

5. Sed urgebis. Ergo per talem actum generabitur habitus indifferens, quod videtur inconveniens: aliqui Thomistae negant sequelam: favet Durandus, in 2, d. 40, q. 11. Quia actus non generat habitum, nisi prius in individuo fiat, et quia Aristoteles, in Praedicamentis, dicit habitum disponere bene, vel male: sed hoc non recte dicitur: Aristoteles enim ibi non loquitur de bono, vel malo moraliter, sed in communi prout est consentaneum, vel disconsentaneum naturae, in genere ergo moris non est inconveniens dari habitum indifferentem, quod sumitur ex divo Thoma 1, 2, quaest. 53, art. 4, et Scoto, in 2, d. 41, ad 2. Et ratio est clara, quia actus non gignit habitum secundum extrinsecam denominationem, quam recipit ab illo actu, sed secundum suam substantiam, et entitatem: actus autem indifferens secundum speciem, quamvis in individuo positus denominetur bonus, vel malus, tamen illa denominatio est extrinseca in ipso, et ideo, ut sic, non generat habitum, sed secundum praecisam habitudinem ad objectum, secundum quam indifferens est: generat ergo habitum indifferentem, sicut actus elemosinae, quam-

vis ab amore Dei imperetur, et ut sic denominetur actus charitatis: ille, ut sic, non generat habitum charitatis, sed misericordiae tantum.

6. *Secunda assertio bipartita.*—Dico secundo. Actus interior voluntatis secundum essentiam et speciem adaequate dividitur in bonum, malum, et indifferentem, nec praeter haec aliud membrum reperitur. Prior pars constat ex dictis: posterior posita est propter quosdam Thomistas, qui addunt quartum genus actuum, quos vocant male sonantes, propterea quod D. Thomas, quodl. 9, art. 5, praeter illas species dicit esse quosdam actus, qui per se, ac praecise sumpti mali sunt, quavis ex adjunctis possint interdum honestari. Nihilominus probatur facile conclusio, quia actus dicitur indifferens ex negatione bonitatis et malitiae, ex vi subjecti, sed inter haec non potest dari medium, scilicet, quod actus habeat ex objecto bonitatem, vel malitiam, vel neutrum, quia in his membris includitur contradictoria oppositio: ergo nec praeter illa membra potest aliud excogitari; contingit tamen actum, qui ex vi objecti non habet malitiam talem esse, ut in particulari, et ex circumstantiis frequenter illam habeat, et talis actus dicitur male sonans: tamen re vera continetur sub latitudine indifferentium, alioqui nunquam posset bene et honeste fieri.

SECTIO II.

Utrum detur voluntatis actus supernaturalis indifferens secundum speciem suam.

1. *Notationes ad resolutionem.*—*Prævia assertio nullum dari actum supernum intrinsece malum.*—Haec quaestio non tractatur a theologis, habet vero nonnullam difficultatem, et deservit ad explicandum quomodo divisio data locum habeat in actibus voluntatis supernaturalibus in substantia, et specie sua, quos in voluntate dari nunc suppono: deinde sumo, ut indubitatum et certum, hos actus esse, ut plurimum essentialiter bonos, utpote elicitos a virtutibus infusis, et a fortiori hoc patebit ex dicendis. Deinde etiam sumo nullum esse actum voluntatis supernaturalem, qui ex objecto fit intrinsece malus. Quod patet primo, quia nullus est habitus per se infusus in voluntate, qui ex se sit habitus vitiosus: ergo nec potest esse actus, qui ex se sit malus, nam habitus, et actus servant proportionem, ut dixi. Antecedens videtur per se notum, tum quia habitus per se infusus solum Deum habet auctorem

natura sua : ergo nec se potest esse malus, nec ad malum inclinare : tum etiam, quia habitus per se infusi sunt quaedam participationes Dei superioris ordinis, et rationis, de quo iterum infra, tract. 4, disp. 4, sect. 2. Unde theologi nullum habitum agnoscunt voluntati per se infusum præter virtutes, et dona, quæ sunt etiam virtutes quaedam superioris ordinis. Confirmatur primo, quia alias Deus esset principalis causa mali, quia est principalis causa supernaturalis actus, qui fieri non potest sine speciali Dei auxilio excitante et adjuvante. Denique confirmatur secundo, quia nullum est supernaturale objectum, quod habeat intrinsece annexam malitiam moralem : omne enim objectum supernaturale : aut est Deus ipse, aut aliquo modo respicit Deum, ut est finis supernaturalis, aut secundum aliquam singularem excellentiam, et participationem perfectionis ejus : ergo nec potest esse actus supernaturalis, si ex objecto habeat intrinsecam malitiam.

2. Dices appetere unionem hypostaticam esset actus intrinsece malus, et tamen est supernaturalis, quia objectum est supernaturale. Respondetur primum, antecedens posse negari, quia unio hypostatica, ut sic, non est pravum objectum, nam si Dei voluntas ita statuisset, non esset malum illam appetere : quod si nunc est mala, non est ex vi materialis objecti, sed quia, aut est contrarium divinæ ordinationi, et voluntati, vel certe ratione pravi motivi. Unde respondetur secundo, negando alteram partem antecedentis, talis enim actus non esset supernaturalis, sed ex naturali quadam inclinatione ad proprium commodum, vel ad honorem et excellentiam, vel ex inordinato usu ejus profectus, quo modo fuit fortasse talis appetitus in malo Angelo absque ulla supernaturalitate actus, ut constat.

3. *Opinio astruens actus supernaturales indifferentes.* — Superest ergo tantum difficultas proposita de actibus indifferentibus, et ratio dubitandi esse potest, quia multi existimant actum spei et fidei, seu voluntatem credendi ex propriis speciebus esse indifferentes, et non esse virtutis actus, nisi ex relatione extrinseca charitatis, sicut habitus ipsi fidei et spei non censentur esse virtutes remota charitate, et a posteriori patet, quia hi, et possunt esse boni et mali : ergo signum est esse indifferentes esse. Antecedens probatur, nam si quis voluntate absoluta et efficaci velit credere fide Christiana, ille actus est supernaturalis, ut colligitur ex Concilio Arausicano II, et tamen illa volun-

tas potest esse non bona, si fiat ex affectu ad temporalia commoda, et idem argumentum est de actu spei, vel de timore servili, et similibus : et ratio a priori est, quia ut actus sit supernaturalis, satis est, quod sit voluntas absoluta, et efficax supernaturalis objecti : quia non potest voluntas solis naturalibus viribus tendere efficaciter in objectum supernaturale : sed hoc non satis est, ut actus sit intrinsece honestus et rectus, nam et in illo objecto, ut sic, potest esse aliqua ratio boni indifferentis, qualis est in fide ratio veri : unde sicut velle scire ex vi objecti est indifferens actus, ita et velle credere : et in objecto spei convenientia, seu commoditas propriæ naturæ, etiam est quædam ratio de se indifferens, et sic de aliis. Confirmatur : nam hac ratione potest esse excessus in amore horum objectorum, et in timore etiam servili : ergo signum est in ipsis objectis esse indifferentiam. Tandem actus fidei, qui est in intellectu, licet supernaturalis sit, est indifferens, ut possit bene, et male fieri : cur ergo repugnabit esse in voluntate similis actus, et etiam indifferens.

4. *Assertio questionis negativa.* — *Tertium argumentum de actu spei.* — *Item de actu volendi credere.* — *Quartum argumentum.* — Dicendum tamen existimo nullum esse actum supernaturalem voluntatis in substantia, et specie sua, qui non sit actus studiosus, et honestus ex vi suæ speciei et substantiæ, atque adeo ex vi objecti sui. Hæc videtur mihi communis sententia theologorum, qui ideo fortasse nunquam de hoc quæstionem moverunt, quia illud tanquam certum supposuerunt : idque ex parte probant argumenta numero primo facta de actibus malis, quia actus supernaturalis voluntatis habet Deum principalem, et specialem auctorem medio suo auxilio supernaturali excitante et adjuvante : Deus autem non excitat hominem ad actus indifferentes, sed ad actus bonos, ut sic : unde Concilia quæcumque agunt de actibus supernaturalibus, de eis loquuntur, ut de actibus bonis et studiosis : item urget illud argumentum quod nullus sit habitus per se infusus per se indifferens, sed omnes sunt virtutes, vel intellectuales si sint in intellectu, vel morales, vel appetitivæ si sint in voluntate : neque enim fieri potest, ut habitus, qui essentialiter est virtus voluntatis, eliciat actum indifferentem, ut jam ostendi. Unde ulterius argumentor contraria inductione, nam de actibus charitatis justitiæ, et aliarum virtutum moralium infusarum, nullus unquam dubitavit, quin sint intrinsece honesti ; de ac-

tu vero spei id expresse affirmavit D. Thomas 2, 2, quæst. 17, art. primo, ad primum. Probaturque ratione quam insinuat, quia spes habet tale objectum, ut ex vi illius præcise sumpti possit habere bonitatem. Ergo potens est elicere actum studiosum ex vi sui objecti : ergo actus ejus semper talis est ex vi suæ speciei et objecti, et quancumque non est talis, sed indifferens, revera non est actus ejus. Antecedens probatur, quia spes, et attingit Deum, ut maximum bonum hominis, et eidem innititur, ut supremo principio omnis boni, et quodlibet horum est per sese maxime decens, et consentaneum inclinationi naturæ, ut elevatæ ad supernaturalem finem : ergo tale objectum de se est sufficiens ad honestandum actum. Prima consequentia probatur, tum quia spes tendit in hoc objectum sub ratione perfecta : tum etiam quia ille actus tendens in hoc objectum est possibilis homini per divinam gratiam, et non spectat ad aliam virtutem, nisi ad virtutem spei : secunda vero consequentia probatur, quia unus et idem habitus non potest operari circa idem objectum materiale sub rationibus formalibus omnino diversis, nam unitas habitus, vel virtutis non sumitur ex materiali objecto, sed ex formali, et hac ratione quamvis materiale temperantiæ acquisitæ, et infusæ sit unum, tamen habitus sunt distincti, quia sub diversis rationibus, et motivis in illud tendunt, id est, sub diversis rationibus bonitatis : ergo in præsentia, si spes infusa et supernaturalis attingit objectum suum sub ratione objecti honesti, non potest eadem virtus attingere illud sub alia ratione boni de se indifferente : ergo si elicit actus circa tale objectum intrinsece, et ex specie sua honestos, non potest elicere actus ex specie sua indifferentes : ergo nulli sunt tales actus supernaturales, alioquin oporteret duas spes supernaturales distinguere, aliam honestam, aliam indifferentem, ut illa sit virtus, non autem hæc, et consequenter, ut hæc maneat in peccatore, non autem illa : consequens autem est plane absurdum, et præter omnium sententiam. Atque idem argumentum fieri potest de supernaturali voluntate credendi, non est enim dubium, quin talis voluntas ex vi illius objecti possit esse honesta, quia hoc ipso, quod est captivare intellectum in obsequium veritatis primæ, et fidem adhibere Deo loquenti, est objectum maxime consentaneum rationi, et honestissimum, secluso omni fine extrinseco, potest ergo illa voluntas supernaturalis ex objecto esse honesta, et conse-

quenter illi respondet habitus supernaturalis : indifferens ergo simpliciter nulla est, quia omnis voluntas supernaturalis credendi potest elici ab illo habitu, vel fingendi essent duo habitus supernaturales in illo ordine, quod est absurdum. Quarto addi potest ratio : quia ut actus sit supernaturalis, non satis est materiale objectum esse supernaturale, sed oportet etiam rationem attingendi illud esse supernaturalem : hæc autem ratio semper honesta in objectis voluntatis : ergo etiam actus ipse supernaturalis ex vi talis objecti est honestus. Major constat, tum quia species, et substantia actus sumitur ex formali objecto, ut sæpe dictum est : tum etiam quia assensus intellectus licet sit de re supernaturali, si non sit sub ratione, et motivo supernaturali, non est supernaturalis : tum denique, quia res supernaturalis potest interdum amari sub ratione aliqua turpi, seu contraria rectæ rationi, et tunc actus non est supernaturalis ex vi objecti materialis, alias actus intrinsece malus ex formali objecto, esset supernaturalis quoad substantiam, quod esse falsum ostendimus. Minor autem probatur, quia ratio bonitatis supernaturalis sumitur per conformitatem ad supernaturalem finem, vel ad naturam rationalem, ut elevatam per gratiam, et supernaturale dictamen rationis : sed hæc ratio bonitatis est per se maxime decens, et honesta : ergo hoc ipsum quod objectum voluntatis est supernaturale appetibile, est etiam honestum. Confirmatur a simili : quia in intellectu non potest esse actus supernaturalis quoad substantiam, quin sit actus virtutis intellectualis, et infallibiliter verus ex vi sui objecti formalis : ergo neque in voluntate potest esse actus supernaturalis in substantia, quin sit actus virtutis et bonus, ac honestus ex vi sui objecti formalis : probatur consequentia a paritate rationis.

5. *Satisfit rationibus in numero 5.* — Ad rationem dubitandi in principio positam negatur assumptum : aliud enim est actum supernaturalem voluntatis posse esse bonum vel malum ex objecto, aliud vero ex fine extrinseco et remoto. Primum est falsum etiam in actu spei, ut colligitur ex dictis, et ex D. Thoma, citato loco 2, 2, qui hac ratione dixit, quod sicut nullus male utitur aliis virtutibus, ut principio : ita etiam neque spe, sed tantum, ut objecto. Secundum vero est probabile juxta dicta præcedenti disputatione, tamen etiam si id admittamus non inde sequitur actum esse ex objecto indifferentem : nam juxta illam opinionem dicendum est voluntatem posse ex